

دارد و در زمینه‌ی ساخت، تهیه‌کنندگی و کارگردانی فیلم مستند، فیلم کوتاه و فیلم‌های تبلیغاتی فعال است. کارگردانی مجموعه‌ی ۱۳ قسمتی «نقش عشق» شبکه‌ی قرآن در سال ۱۳۸۶ هم از کارهای اوست. در ایران، کره‌ی جنوبی، چین، ترکیه، لبنان و شارجه نمایشگاه‌های تصویرگری و کاریکاتور و عکس داشته است. جوایز بسیاری را نصیب خود کرده است و با ناشران متعدد همکاری دارد.

● برای کتاب یا درس چطور و بر چه مبنایی تصویر تهیه می‌شود؟

گروه سنی، پایه‌ی آموزشی، موضوع درس، عنوان کتاب، جنسیت و موقعیت جغرافیایی مخاطب از اصول تهیه و سفارش عکس یا تصویر متن در کتاب‌های درسی است. البته همه‌ی این موارد به درخواست متن تألیف شده و به مؤلف مربوطه هم بستگی دارند.

● کتاب‌های درسی از چه زمانی تصویردار شدند؟

کتاب‌های آموزشی و درسی در ایران از دهه‌های ۳۰ و ۴۰ تصویر داشتند. در دهه‌ی ۳۰ این تصویرها محدود و غالباً تک‌رنگ، خطی و به روش چاپ سنگی و با چاپ‌های مرسوم آن دوره بودند. البته مصور کردن کتاب‌ها به شکل تک‌نسخه‌ای، همچون کتاب‌های علمی، شعر، ادبی، شاهنامه، ادعیه و ... قبل‌تر هم مرسوم بود. اما تصویرگری به معنای نوین علمی و هنری، از اواخر دهه‌ی ۳۰ و شروع دهه‌ی ۴۰ در کتاب‌ها شکل گرفت و کم‌کم با ظهور رنگ و دستگاه‌های چاپ جدید شکل کامل‌تری به خود گرفت. ورود انتشارات فرانکلین به کار آماده‌سازی کتاب‌های درسی و همچنین

حرکت روی مرز باریک

با مجید ذاکری یونسی، مدیر هنری و رئیس اداره‌ی کنترل کیفیت کتاب‌های درسی

شاید با دیدن تصویرهای کتاب‌های درسی سؤالاتی برایتان پیش آمده باشد! در این باره، با مجید ذاکری یونسی، به‌عنوان معلمی هنرمند و مدیر هنری کتاب‌های درسی، گفت‌وگو کرده‌ایم. نظر تان را به آن جلب می‌کنیم.

مجدید ذاکری یونسی کارشناس ارشد تصویرسازی است و از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نشان دو هنری دارد. مدیر هنری کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بوده و از سال ۸۰ تاکنون رئیس اداره‌ی کنترل کیفیت کتاب‌های درسی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است. از دیگر مسئولیت‌های او، عضویت هیئت مدیره‌ی انجمن تصویرگران کتاب کودک و داوری جشنواره‌ی هنرهای تجسمی دانش‌آموزان سازمان آموزش و پرورش شهر تهران است. داوری مسابقات هنرهای تجسمی و مدیریت هنری مجلات هم از دیگر سوابق او هستند. بیش از ۵۰ عنوان تصویرگری کتاب کودک و نوجوان را در کارنامه

من به صورت حرفه‌ای و مستمر ۲۶ سال است که کار مدیریت هنری و تصویرگری کتاب را انجام می‌دهم. پس از استخدام در آموزش و پرورش، به‌عنوان دبیر هنر در دوره‌ها و مناطق مختلف مشغول بودم. هم‌زمان، با کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی نیز همکاری می‌کردم. تا به امروز در بیشتر کتاب‌های درسی به‌عنوان مدیر هنری، تصویرگر و طراح جلد همکاری داشته‌ام.

بیشتر در خاطر ما نقش می‌بندد. البته این نکته در مورد دوره‌های گذشته، یعنی دهه‌های پنجاه تا هفتاد بیشتر صادق است. چون در آن دوران تنوع رسانه‌ی بصری به شدت کم بود و دسترسی دانش‌آموزان و کودکان به منابع تصویری بیشتر از طریق کتاب‌های درسی و اندک مجلات موجود بود. بنابراین، این نسل بیشتر نسبت به تصویر و محتوای درسی آن دوره حس نوستالژی دارد. از هنرمندان شاخص و به‌یادماندنی آن دوران کتاب‌های درسی می‌توان از پرویز کلانتری، روییک آبدالیان، آراپیک باغداساریان، منوچهر درفشه، زمان زمانی، ژانت میخائیلی، غلامعلی مکتبی، صادق صندوقی، نورالدین زرین‌کلک را نام برد.

این استادان سبک‌های متفاوتی در ارائه‌ی تصویر داشتند، اما یک نکته‌ی مشترک در آثار همه‌ی آن‌ها، نگاهشان به تصویرگری ایرانی بود که البته بعد از انقلاب پررنگ‌تر هم شد.

● تفاوت آثار گذشته با تصویرگری امروز کتاب درسی در چیست؟

تصویرسازی در کتاب‌های درسی در حال حاضر تفاوت بسیاری با دوره‌های گذشته دارد. البته این به معنی بهتر بودن و یا بدتر بودن نیست. در دوره‌های گذشته، با توجه به سواد بصری اندک دانش‌آموزان آن زمان، کتاب درسی تنها و جزو معدود منابع بصری بود و طبیعی است که خوشایند و نوستالژی باشد. اما امروزه با توجه به پیشرفت‌های بسیار سریع و زیاد در زمینه‌های ارتباطات و سواد بصری، دیگر سلیقه‌ی مخاطب به اندازه‌ی کل جهان است و با توجه به تغییرات سریع سلیقه‌های بصری در این دوره، دیگر تصویر نوستالژی معنایی کم‌رنگ پیدا کرده است. امروزه پیشرفت در شیوه‌ها و مواد جدید هنری، همچنین چاپ، سبک‌ها و اجزای دیگری را نسبت به دوره‌های گذشته در برداشته است. البته این تنوع و تحولات سریع، گرچه با سرعت تکنولوژی همگام بوده، اما تا حدودی از آن صمیمیت و ماندگاری ذهنی تصویرهای کتاب‌ها کاسته است.

آموزش و به‌کارگیری نقاشان مطرح آن دوره، کتاب‌های درسی را به سمت استانداردهای هنری روز و استفاده از تصویر در کتاب سوق داد.

● چه وجوه تفاوت و برتری سبکی و هنری در کتاب‌های درسی ما نسبت به کتاب‌های درسی دیگر کشورها وجود دارد؟

اصولاً جریان‌های هنری، ادبی، اقتصادی و سیاسی در هر خطه‌ای به شدت تحت‌تأثیر موقعیت‌های جغرافیایی، زبان، نژاد و فرهنگ هستند و این عناصر بر جریان‌های هنری کشور تأثیرگذارند. در این راستا، تصویرگری در ایران نیز خصوصیات منحصر به خود را دارد. البته با گسترش ارتباطات و تبادلات فرهنگی، هنری، علمی و اقتصادی تصویرگری در ایران نیز بی‌تأثیر از دیگر جوامع هنری نبوده است، اما با توجه به اینکه کتاب درسی یک سند فراگیر و ملی است، این نگاه تصویری در کتاب درسی ملاحظات خاص خود را داشته و دارد.

این ملاحظات، چه در شیوه و سبک و چه در نگاه مردم‌شناسانه و چه در ارائه‌ی اثر، تأثیرگذار است و سبک و سیاق تصویری کتاب‌های درسی ما را از دیگر کشورها متمایز می‌کند. البته این تمایز در دیگر کشورها هم صادق است.

● از چند تصویرگر نوستالژی کتاب‌های گذشته و نوع کار آن‌ها صحبت کنید.

با توجه به دوره‌های آموزشی و کتاب‌های درسی از سال‌های گذشته تا حال، طبیعی است که تصویرها یا متن بعضی از درس‌ها